

Рецензія на монографію

Н. В. Нестор «Медіація в кримінальному процесі України»

О. В. Зайчук

доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України

Прийняття в 2012 році Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) стало визначальною подією сучасної правової системи України, черговим кроком на шляху безумовного виконання Україною зобов'язань, що випливають з її членства в Раді Європи (Висновок Парламентської Асамблеї Ради Європи № 190 (1995) від 26 вересня 1995 року).

Основним нововведенням є закріплення на законодавчому рівні можливості укладення угоди про примирення між потерпілим і підозрюваним, обвинуваченим.

КПК України, допускаючи можливість укладення угоди про примирення, безпосередньо саму процедуру медіації не врегульовує.

Вагомим внеском у дослідження цієї проблематики є монографічна робота Н. В. Нестор «Медіація в кримінальному процесі України», яка стала результатом тривалого комплексного дослідження медіації, її розвитку, механізму провадження у кримінальний процес України.

Запропонована наукова праця, яка значною мірою заповнює прогалини в розвитку загальнотеоретичних аспектів медіації в кримінальному процесі, узагальнює досягнення

вітчизняних і зарубіжних науковців, які досліджували різні аспекти цієї проблеми в теоретичному та прикладному аспектах, містить аналіз нормативно-правового регулювання застосування медіації в окремих країнах Європи та США, визначає перспективні напрями правового забезпечення застосування медіації в кримінальному процесі України.

Особливої уваги заслуговує те, що подана на рецензію монографія є однією з перших спроб ґрунтовного дослідження та глибокого системного аналізу медіації в кримінальному процесі України крізь призму нового КПК України.

Доцільним є те, що автором розглянуто історію формування та розвитку правового явища примирення як основи медіації, оскільки з'ясування передумов виникнення та розвитку медіації як методу врегулювання кримінального конфлікту сприятиме врахуванню накопиченого законодавчого досвіду попередніх епох у процесі сучасного законодавчого процесу.

Автор слушно доходить висновку, що правова традиція України, ще з часів Київської Русі і до проголошення незалежності України, містить чимало прикладів існування

примирення між сторонами кримінального конфлікту.

Варто підтримати позицію автора щодо визначення відновного правосуддя як парадигми, оскільки дане поняття не є звичайною філософсько-правовою категорією, спеціальним прийомом чи методом розв'язання кримінальних конфліктів, а являє собою відособлену концепцію, яка характеризується своєю концептуальною схемою постановки та вирішення конкретної наукової проблеми.

Новим для кримінального процесуального права є авторський підхід до відокремлення терміна «медіація» від терміна «примирення», оскільки саме медіація являє собою механізм реалізації права сторін на примирення, яке, у свою чергу, є позитивним результатом проведеної медіації.

Новаторським для кримінального процесу є авторське визначення поняття «медіаційна таємниця» в кримінальному процесі України, під якою треба розуміти інформацію, отриману від осіб, що стала відома медіатору при здійсненні ним своїх професійних обов'язків.

Слушним є визначення автором поняття «медіація в кримінальному процесі», оскільки запропоноване визначення детальніше характеризує безпосередню процедуру медіації та найбільш повно відповідає особливостям вітчизняної правової системи.

Особливої уваги заслуговують також сформульовані автором основні етапи медіації в межах кримінального процесу, а саме: ініціювання проведення медіації, направлення медіатору інформації про обставини справи для проведення медіації, прийняття процесуального рішення за результатами медіації та етапів медіації поза межами кримінального процесу, тобто проведення підготовчого засідання, процес переговорів, складання звіту медіатора за результатами проведеної медіації.

Цікавою є позиція автора щодо необхідності встановлення вимог до особи медіатора, а також унормування процесу його

підготовки, який повинен складатися з двох взаємопов'язаних частин: отримання знань та оволодіння навичками.

Безспірний науковий інтерес складає запропонована автором необхідність запровадження у вищих навчальних закладах окремої навчальної дисципліни «Медіація в кримінальному процесі як метод вирішення конфліктів».

Безумовним досягненням автора є доведеність висновку про те, що примирення фактично може відбутися між потерпілим і підозрюваним, обвинуваченим до постановлення вироку, а після постановлення вироку між потерпілим та засудженим.

Автор переконливо доводить, що примирення може бути підставою для звільнення від кримінальної відповідальності, пом'якшення покарання, звільнення від покарання, звільнення від відбування покарання з випробуванням, умовно-дострокового звільнення від відбування покарання, заміни невідбутої частини покарання більш м'яким, звільнення від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру щодо неповнолітніх.

У монографії є чимало й інших достоїнств, детальне перерахування яких у рецензії неможливе через її обмежений обсяг. До проблем, які були упущені автором та потребують подальшого наукового аналізу, слід віднести, наприклад, корупційні схеми, які можуть виникнути під час практичного застосування угоди про примирення. Разом з тим вказане зауваження жодним чином не впливає на високу оцінку праці, що рецензується.

Загалом рецензована монографічна робота є актуальною на сучасному етапі розвитку кримінальної процесуальної науки, дає цілісне уявлення про медіацію і є яскравим прикладом використання системно-ціннісного підходу до аналізу законодавства. У зв'язку з цим вважаю за потрібне відзначити особливу корисність вказаного дослідження як для науковців-теоретиків, так і для практиків, що займаються правозастосовною діяльністю.